

# Landvernd 50 ára

MIDVIKUDAGUR 9. JANÚAR 2019

## Hafa verður náttúruvernd í heiðri allar stundir

„Ég hef ekki áhyggjur af framtíðinni. Áhyggjur og kvíði draga úr orku og kjarki. Ég hef mikla trú á landinu, því það gefur mér og öðrum landsmönnum orku til að vernda það,“ segir Vigdís Finnbogadóttir í viðtali á síðu 2 í þessu sérblaði sem gefið er út í tilefni af fimmtíu ára afmæli Landverndar.



# Aðal Íslands er viðsýni

Vigdís Finnbogadóttir hefur alla tíð verið umhugað um náttúruvernd og sýnt það í verki. Hún er baráttukona þegar kemur að umhverfis- og landverndarmálum. Náttúran er mikilvæg fyrir alla.

Elín  
Albertsdóttir  
elin@frettabladid.is



Vigdís segir að landvernd sé meðal þess mikilvægasta í hverju samfélagi, ekki bara á Íslandi heldur í öllum heiminum. „Ég hef alltaf lagt áherslu á að vernda náttúruna. Í forsetatíð minni vildi ég sérstaklega auka skilning á náttúruvernd meðal barna. Þá fæddist sú hugmynd að kenna börnum að græða landið. Sjálf fékk ég alls kyns gjafir, handþrjónaða peysu og fleira fallett þegar ég heimsótti byggðir landsins. Ég kom því alltaf færandi hendi með þrjú tré sem ég gróðursetti með börnum. Eitt fyrir strákana, eitt fyrir stelpurnar og eitt fyrir ófæddu börnin. Drengirnir áttu að passa sína hríslu og stúlkurnar sína og saman áttu þau að passa hrísluna fyrir ófæddu börnin. Það höfðu allir gaman af þessu framtaki. Upp úr þessu spratt sjóður sem nefndur er Yrkjusjóður æskunnar. Skólar geta sótt um styrk í þennan sjóð fyrir nemendur til gróðursetningar. Með þessu verkefni finna börn verndartilfinningu gagnvart landinu sínu,“ segir Vigdís.

Skógarlundir Vigdísar eru um allt land. Stærstur er Vinaskógur í landi Kárastaða á Þingvöllum. „Hulda Valtýsdóttir, þáverandi formaður Skógræktarfélags Íslands, valdi þennan stað. Markmiðið var að þjóðhöfðingar sem kæmu hingað í opinbera heimsókn gróðursettu í Vinaskógi. Elisabet Englandsdrottning var sú fyrsta. Hún spurði mig reyndar hvar skógurinn væri enda var enginn gróður þarna á þeim tíma. Núna er Vinaskógur fallett skógarlundur. Meðal annars sextíu aspir sem stjórnmalaflokkur gaf mér þegar ég varð sextug,“ rifjar Vigdís upp og bætir við: „Ég hef bent ungu fólki á að kjörið sé að trúlofa sig í þessum skógi.“

Vigdís hefur lagt áherslu á náttúruvernd frá barnaldri, lærði það af móður sinni. „Þegar við ferðuðumst um landið var ég upptekin af náttúrunni og vildi njóta hennar. Við systkinin vorum í sveit í Hreppunum á sumrin og mér eru minnisstæðir sandarnir í Rangárbíngi handan Þjórsár. Í góðum norðanþurrki var ídulega sandrok sem skyggði á Eyjafjallajökul. Í dag er búið að rækta þetta svæði upp og binda landið.“

Þegar Vigdís er spurð hvernig framtíð hún sjái varðandi náttúruvernd, svarar hún: „Ég hef ekki áhyggjur af framtíðinni. Áhyggjur og kvíði draga úr orku og kjarki. Ég hef mikla trú á landinu, því það gefur mér og öðrum landsmönnum orku til að vernda það. Fólk er meðvitaðra í dag um umhverfisvernd en áður. Það er afar þakkarvert að hafist sé handa við að moka ofan í skurði sem hafa verið þvers og kruss um landið. Mýrar jarðarinnar eru lungu heimsins. Ég tók þátt í að moka ofan í mikinn skurð í Skálholti og þar spratt upp yndisfagurt mýrlendi með fuglasöng og villtum gróðri.“

Getum við gert eitthvað betur?

„Við getum alltaf gert betur þegar kemur að náttúruvernd,“ svarar Vigdís. „Það þarf til dæmis að vanda valið hvar trjágróður er settur niður. Hann má ekki skyggja á þann fjársjóð sem íslensk náttúra er. Viðsýni er aðal Íslands,“ segir Vigdís og hvetur fólk til að fara vel með landið sitt til framtíðar. „Það er svo mikil gleði sem felst í því að eiga ósnortið land. Land sem hefur verið hlúð að með þeirri þekkingu, sem við höfum aflað okkur um hvernig það verður best varðveitt. Land sem við öll eigum og njótum. Ég er hreykin af því að fjölskylda mín hugar vel að umhverfi sínu, jafnt ungir sem eldri og allir eru á kafi í því að flokka og plokka. Við Íslendingar getum aldrei orðið ósammála um að hafa verður náttúruvernd í heiðri allar stundir.“



Vigdís hefur alltaf haft mikinn metnað fyrir landvernd. Um allt land eru skógarlundir sem urðu til í forsetatíð hennar.  
MYND/ERNIR

## Náttúruverndarsamtök á Íslandi



1. Ungir umhverfissinnar  
www.ungirumhverfissinnar.is  
umhverfissinnar@gmail.com

1. Náttúruverndarsamtök Íslands  
www.natturuvernd.is  
natturuvernd@natturuvernd.is

1. Landvernd  
www.landvernd.is  
landvernd@landvernd.is

1. Fuglavernd  
www.fuglavernd.is  
fuglavernd@fuglavernd.is

1. Plastlaus september  
www.plastlausseptember.is  
info@plastlausseptember.is

2. Blái herinn  
www.blaiherinn.is  
tomas@blaiherinn.is

3. Rjúkandi  
www.rjukandi.org  
rjukandi@rjukandi.is

4. Fjöregg  
www.fjoregg.is  
fjoregg@gmail.com

5. Náttúruverndarsamtök Austurlands  
www.nattaust.is  
nattaust@gmail.com

6. Umhverfissamtök Austur-Skaftafellssýslu  
Á Facebook  
umhverfisaskaft@gmail.com

7. Eldvötn – samtök um náttúruvernd í Skaftárhreppi  
Á Facebook  
eldvotn@gmail.com

8. Vinir Þjórsárvera  
www.thjorsarverfridland.is  
gibba@pax.is

9. Náttúruverndarsamtök Suðurlands  
Á Facebook  
natturuvernd@nss.is

10. Náttúruverndarsamtök Suðvesturlands  
www.nsvsve.is  
nsvsve@nsvsve.is



## Stuðningur almennings við náttúruverndarsamtök lykilatriði

Landvernd og önnur náttúruverndarsamtök starfa saman og styðja hvert annað í málefnum náttúrunnar. Um allt land er að finna umhverfis- og náttúruverndarsamtök sem láta sig umhverfismál varða á fjölbreyttan hátt og getur almenningur leitað liðsinnis þeirra ef upp koma mál í heimabyggð sem viðkomandi vill vita meira um og fá að koma að athugasemdum við ferlið. Árósa-samningurinn tryggir þátttöku almennings í ákvarðanatöku um umhverfismál og veitir honum

kærurétt ef lög er þau varða eru brotin og þar veita náttúruverndarsamtök eins og Landvernd og önnur samtök á landsvísu stuðning og leiðsögn. Vanti náttúruverndarsamtök stuðning geta þau leitað til Landverndar eftir samstarfi og liðsinni. Kynntu þér endilega starfsemi náttúruverndarsamtaka í þinni heimabyggð og hvaða málum þau hafa unnið að, stuðningur almennings við slík samtök skiptir lykilmáli. Ef ekki eru samtök til staðar, þá er bara að stofna slíkt!

# Landvernd – málsvari náttúru og umhverfis

Stofnun Landverndar fyrir hálfri öld hvatti fólk til dáða í umhverfismálum. Rósbjörg Jónsdóttir formaður telur að næstu árin muni sífellt fleiri láta sig umhverfismálin varða, sama hvar í flokki fólk stendur.

Sigríður Inga Sigurðardóttir  
sigriddinga@frettabladid.is



„Stöndum saman um hreint land, fagurt land,“ segir Rósbjörg Jónsdóttir, formaður Landverndar. MYND/ERNIR

Þegar Landvernd var stofnuð fyrir fimmtíu árum þótti það djart, metnaðarfullt og framsækið framtak. Á þeim tíma var helst horft til þess að græða landið, sem stafaði ógn af gróðureyðingu. Það hafði vantað umfjöllun um náttúruvernd á faglegum grunni, skilningur á umhverfismálum var takmarkaður og litlu fjármagni var veitt til þessara málaflokka. Stofnun Landverndar hvatti fólk til dáða,“ segir Rósbjörg Jónsdóttir, formaður Landverndar.

Frá upphafi hafa samtökin haft að leiðarljósi að efla fræðslu um náttúru- og umhverfismál, sem og faglega nálgun og umfjöllun. Í dag eru félagar um 5.300 talsins og sífellt fleiri vilja leggja samtökunum lið.

Landvernd sinnir margvættum verkefnum og mörg þeirra eru afar umfangsmikil. „Grænfaninn er þeirra stærst en mér finnst það stórkostlegt verkefni. Grænfaninn snýst um að fræða íslenska nemendur um mikilvægi umhverfis og náttúruverndar og er unnið í samstarfi við skóla á öllum skólastigum. Ávinningurinn af Grænfanaverkefninu hefur þegar

skilað sér til þeirrar kynslóðar sem er að slíta barnskónum og ljúka skólagöngunni og þessi fræðsla skilar sér líka inn á heimilin,“ segir Rósbjörg.

## Virkur þátttakandi í stefnumótun

Meginhlutverk Landverndar er að standa vörð um íslenska náttúru og vera virkur þátttakandi í stefnumótun, fræðslu og upplýstri ákvarðanatöku í málum er varða landnotkun, auðlindir og umhverfi.

„Við leitumst við að veita stjórnvöldum og framkvæmdaradilum aðhald í þessum efnum. Okkar helsta gagnrýni er sú að ekki er haft samráð við málsvara náttúruverndar fyrr en eftir að umdeildar framkvæmdir eru langt komnar í undirbúningi eða jafnvel hafnar. Það ætti að byrja á réttum enda og spara þannig bæði fé og fyrirhöfn. Í raun þyrfti að vera samstarf og samtal fyrr í öllum ferlum, það skiptir gríðarlega miklu máli,“ segir Rósbjörg og bætir við að sjaldan eða aldrei hafi krafa samfélagsins um áherslu á

umhverfismálin, náttúruvernd og ábyrga stjórnun náttúruauðlinda verið jafnmikil og um þessar mundir.

Rósbjörg segir aðspurð að sennilega séu samtökin orðin pólitískari nú en áður og það endurspeglar í þeim aðgerðum sem Landvernd beitir, þ.e. kæruleiðum. „Við höfum orðið að nota kæruleiðina vegna þess að við erum kölluð svo seint að borðinu, eða þegar búið er að gefa út rannsóknar- og framkvæmdaleyfi. Helst af öllum myndi ég vilja að við þyrftum ekkert að kæra en eins og staðan er í dag höfum við ekki um annað að velja.“

## Árósasamningurinn og Heimsmarkmið

Landvernd tekur virkan þátt í stefnumótun í umhverfismálum með ýmsum hætti, s.s. með gerð umsagna sem snerta fjölda þingmála, skipulagsmála sveitarfélaga, áætlanagerð og framkvæmdir á vegum einkaaðila jafnt sem opinberra aðila. Þá beitir Landvernd sér einnig í ákvarðanatöku um umhverfismál, m.a. með því

Ávinningurinn af Grænfanaverkefninu hefur þegar skilað sér til þeirrar kynslóðar sem er slíta barnskónum og ljúka skólagöngunni.

að láta reyna á stjórnsýsluákvæðanir og reka mál fyrir dómstólum og leggja með því sitt af mörkum að farið sé eftir settum leikreglum.

Landvernd byggir vinnu sína á grundvelli Árósasamningsins og innleiðingu hans í íslensk lög. „Árósasamningurinn hefur þegar tekið gildi á Íslandi og veitir almenningi og félagsamtökum sem starfa að umhverfisvernd rétt til aðgangs að upplýsingum, þátttöku í ákvarðanatöku og aðgang að réttlátri málsmeðferð í umhverfismálum. Mikilvægt er að við framfylgjum honum markvisst. Við vinnum líka með

Heimsmarkmiðin og þurfum öll sem einstaklingar að tileinka okkur þau. Heimsmarkmiðin styðja mörg mál sem snúa að stefnu stjórnvalda í umhverfismálum, svo sem ábyrga neyslu, líf í landi og líf í vatni, og loftlagsmálin. Ef við sýnum ekki ábyrgð sjálf gerir það enginn fyrir okkur,“ segir Rósbjörg.

Spurð hvað hver einstaklingur geti sjálfur gert í umhverfismálum segir Rósbjörg mikilvægt að fólk temji sér nýja hugsun og umhverfisvænni lífsstíl. „Sem dæmi er hægt að forðast allt sem er einnota og hugsa um hvað megi endurnýta. Það er hægt að kaupa minna af varningi, nota almenningssamgöngur, hjóla þegar tækifæri gefst, slökkva ljósin eftir sig og ekki láta vatnið renna óspart úr krönnunum, svo fátt eitt sé nefnt,“ bendir hún á.

Rósbjörg telur að næstu misseri muni sífellt fleiri láta sig náttúruna og umhverfismál varða, sama hvar í flokki fólk stendur. „Ég vil að starfsemi Landverndar verði enn öflugri, sýnilegri og mikilvægari og mun stuðla að því. Fræðslan verði enn meiri og ég sé fyrir mér auknið samstarf með grasrótinni og meiri aktívisma. Ég trúir því að meðvitund landans haldi áfram að aukast og við séum að vinna saman að því að framfylgja Heimsmarkmiðunum og gera samfélagið okkar betra. Þótt við séum litil og fámenn þjóð getum við haft áhrif á alþjóðavettvangi en þá þurfum við að standa saman sem ein heild. Við eigum að sýna frumkvæði, taka djarfær ákvarðanir og vera öðrum til fyrirmyndar. Við getum alltaf gert betur.“

Í tilefni affimmtíu ára afmælinu mun Landvernd standa fyrir mörgum spennandi viðburðum og verkefnum allt þetta ár. „Ég vona að allir landsmenn fagni með Landvernd með ábyrgum hætti, takist á við áskorun morgundagsins í umhverfismálum með breyttu hegðunar- og neyslumynstri og fræðist um hvernig við getum staðið enn betri vörð um umhverfi og náttúruna og getum stuðlað að því að núverandi og komandi kynslóðir geti búið við bestu mögulegu umhverfisgæði sem völ er á. Stöndum saman um hreint land, fagurt land,“ segir Rósbjörg að lokum.

## Minni kjötneysla til bóta fyrir heiminn

Vera Einarisdóttir  
vera@frettabladid.is



Eyþór Eðvarðsson, stjórnarformaður Votlendissjóðs, segir mikinn loftslagsávinning af því að minnka kjötneyslu.

„Stærsta málið á heimsvísu þegar kemur að loftslagsmálum er að minnka brennslu á jarðefnaeldsneyti. Fljótlega þar á eftir kemur nauðsyn þess að draga úr kjötframleiðslu, enda skýrir hún um 15 prósent af kolefnislosun heimsins.“ Á heimsvísu er það lamba- og nautakjötsframleiðsla sem skilur eftir sig stærsta kolefnissporið. „Til að setja það í samhengi losar það að rækta kíló af lambakjöti á Íslandi um 29 kíló af koltvísýringi. Eitt kíló af baunum losar hins vegar aðeins eitt kíló af koltvísýringi,“ útskýrir Eyþór.

Hann segir Íslendinga eiga

heimsmet í kolefnisspori og þurfa að grípa til aðgerða. „Kolefnisspor Íslendinga er fjórtán tonn. Innan Evrópusambandsins er það sjö til átta tonn á einstakling og í heiminum öllum um fjögur tonn. Af þessu má sjá að við erum algerlega úti á túni og þurfum verulega að fara að hugsa okkar gang þegar kemur að hinum ýmsu lífnáðarháttum.“ Eyþór segir Íslendinga til að mynda fljúga eins og enginn sé morgundagurinn. „Þá erum við með mikið af framræstu landi, sem er meðal annars notað til að framleiða kjöt, en frá því streyma um 70 prósent af þekktari losun Íslands. Þá skilur ofbeit vegna ræktunar kindakjöts eftir sig gríðarlega stórt kolefnisspor auk þess sem matarsóun Íslendinga er gífurleg. Við hendum um 30 prósentum af matnum sem er framleiddur en það jafngildir því að þriðja hvert lamb fari beint í ruslið.“



Eyþór Eðvarðsson, stjórnarformaður Votlendissjóðs. MYND/ERNIR

Til að setja það í samhengi losar það að rækta kíló af lambakjöti á Íslandi um 29 kíló af koltvísýringi. Eitt kíló af baunum losar hins vegar aðeins eitt kíló af koltvísýringi.

Eyþór segir að það myndi gagnast heiminum ef fleiri drægju úr kjötneyslu eða gerðust grænmetisætur og vegan. „Við höfum samkvæmt okkar færustu vísindamönnum tíu ár til að gjörbylta

lífnáðarháttum okkar og draga úr losun gróðurhúsalofttegunda. Í mínum huga verður það ekki gert öðruvísi en með því að leggja á kolefnisskatt þar sem það litla pláss sem eftir er fyrir koltvísýring uppi í háloftunum verður verðlagt. Hver og einn getur þess utan lagt sitt af mörkum og skiptir vitundarvakning eins og Veganúar miklu máli. Ef allir jarðarbúar myndu til að mynda sleppa því að borða kjöt einn dag í viku myndi það hafa gífurleg áhrif til hins betra. Þá myndi ég vilja sjá að neytendum yrði gert auðveldara að taka upplýstar ákvarðanir við val á vörum og þjónustu. Það væri til dæmis hægt að gera með því að litamerka vörur eftir því hvaða kolefnisspor þær hefðu. Vara með grænum miða væri þá með minna kolefnisspor en vara með rauðum og þannig væri hægt að velja í þágu umhverfisins.

## VIÐBURÐADAGATAL

## JANÚAR

10. JAN.  
Trúnó í Stúdentakjallaranum  
*Afhverju varð ég vegan?*  
Kl. 20:00

17. JAN.  
Cowspiracy  
*Sýning í Bíó Paradís  
og umræður eftir mynd*  
Kl. 20:00

## FEBRÚAR

2. FEB.  
Heimur úr plasti  
*Fræðsla um plast  
og örplast í hafi*  
Kl. 14:00

20. FEB.  
A Plastic Ocean  
*Sýning í Bíó Paradís*  
Kl. 20:00

## MARS

4. MARS  
Anthropocene:  
The Human Epoch  
*Sýning í Bíó Paradís í samstarfi  
við Stockfish Film Festival*  
Kl. 20:00

7. MARS  
Neyslusamfélagið og ný viðmið  
*Social Progress Imperative*  
Kl. 17:00

## JÚLÍ

SUMARFRÍ  
*Gangið, njótið og upplifið  
í náttúrunni*



LANDVERND

## ÁGÚST

24. ÁGÚST  
Perlu Reykjaness  
*Gönguferð með Ellerti  
Grétarssyni um Reykjaness*

Lifandi viðburðadagatal með itarlegum  
upplýsingum er að finna á vef Landverndar  
og á Facebook síðu samtakanna:

landvernd.is  
facebook.com/landvernd

## SEPTEMBER

## VÍSINDIN OG UMHVERFISMÁL

11. SEPT.  
This Changes Everything  
*Sýning í Bíó Paradís*  
Kl. 20:00

Vísindavaka 2019: Umhverfismál  
*Rannís í samstarfi við Landvernd  
Dagsetning tilkynnt síðar*

## Njóttum í stað þess að neyta

Landvernd, landgræðslu- og umhverfisverndarsamtök, fagnar hálftrar aldar afmæli sínu í ár. Allir eru hjartanlega velkomnir á viðburði afmælisársins og hvattir til að njóta í stað þess að neyta.

Þórdís Lilja  
Gunnarsdóttir  
thordisg@frettabladid.is



Við skipulag afmælisárs Landverndar var lögð áhersla á að skapa sem breiðast samstarf við ólíka hópa og höfða til sem flestra með fjölbreyttri nálgun á umhverfismál,“ segir Sigríður Bylgja Sigurjónsdóttir, sérfræðingur hjá Landvernd og verkefnisstjóri afmælisárs Landverndar.

„Landvernd var stofnuð sem landgræðslusamtök árið 1969 og til að hvetja almenning til landgræðslu og hugsa betur um náttúruna, til dæmis með því að henda ekki rusli á víðavangi, en í dag eru umhverfismálin orðin miklu fjölbreyttari,“ útskýrir Sigríður Bylgja.

„Áskoranirnar eru gífurlegar og varða hreinlega lífsmöguleika næstu kynslóða á þessari jörð. Því er okkur mikilvægt að höfða til sem flestra og fá fólk í lið með Landvernd til að efla umhverfisfræðslu og umræðu um umhverfismál, til að geta stuðlað að breytingum og þrýst á aðila, eins og stjórnvöld og fyrirtæki, og til að gripa til aðgerða sem skipta máli,“ segir Sigríður Bylgja.

## Eitthvað fyrir alla

Samstarfsaðilar Landverndar á afmælisárinu eru af fjölbreyttum

toga svo allir ættu að finna eitthvað við sitt hæfi.

„Í janúar tókum við höndum saman með Veganúar og í febrúar með Birni Steinari Blumenstein hönnuði. Í apríl vinnum við með ungmenntahúsunum og Rannís í september. Samstarfsaðilar eru allt frá vísindasamfélaginu til skóla og listamanna, til Siðfræðistofnunar Háskóla Íslands og jógum til hönnuða,“ upplýsir Sigríður Bylgja.

Yfir sumarmánuðina leggur Landvernd áherslu á viðburði úti í náttúrunni.

„Við tókum okkur smá frí í júlí til að hlaða batterið og hvetjum alla til að gera slíkt hið sama. Það er nefnilega vísindalega sannað að útvera í óspilltri náttúru hefur jákvæð áhrif á heilsuna,“ segir Sigríður Bylgja brosur.

Stærsti viðburðurinn verður svo á 50 ára afmælisdegi samtakanna, þann 25. október 2019, og verður dagskrá afmælisdagsins auglýst síðar.

„Öll dagskrá afmælisársins miðar að því að miðla og fræða og bjóða fólk í samtali um umhverfismál. Aðalmarkmiðið er auðvitað að vekja athygli á samtökunum og því sem við vinnum að, en verkefni Landverndar eru ótrúlega



Hvannadalshnúkur í Örfæfaveit lokkar og laðar vegna ósnortinnar náttúru. MYND/GUNNÞÓRA GUNNARSÐÓTTIR

fjölbreytt og skemmtileg,“ segir Sigríður Bylgja.

## Allt er umhverfismál

Að sögn Sigríðar Bylgju má tengja nær allt í tilveru mannsins við umhverfismál, hvort sem það eru matarvenjur, neysla, samgöngumáti, stjórnmál eða annað.

„Við megum ekki gleyma að við deilum þessari jörð með 7,7 milljörðum manneskja, auk allra þeirra sem á eftir okkur munu koma; börnin okkar, barnabörn og

barnabarnabörn. Því væri jörðinni og umhverfismálum afskaplega hollt ef allir, bæði einstaklingar, fyrirtæki og stjórnvöld, myndu hugsa eins og indíánarnir gerðu, sjö kynslóðir fram í tímann, en ekki í ársfjórðungum eða ársuppgjöri. Við eigum nefnilega bara þessa einu jörð og margar af hennar auðlindum eru takmarkaðar. Okkar er valdið og ábyrgðin til þess að nýta þær skynsamlega þannig að þau sem á eftir okkur koma geti notið hennar líka.“

## Neita í stað þess að neyta

Sigríður Bylgja stingur upp á eftirfarandi:

„Við ættum að hætta að vera svona miklir neytendur og verða þess í stað neitendur. Neita að taka þátt í allri neyslunni sem okkur er talin trú um að við þurfum til að verða hamingjusöm. Neitum bara að taka þátt í henni og förum þess í stað að njóta! Búa til fallegar minningar, njóta samverustunda og þess stutta tíma sem við eigum hér á þessari fallettu jörð.“

## AFMÆLISÁRS LANDVERNDAR 2019

## APRÍL

6. APRÍL

Norræni fataskiptadagurinn  
Samstarf við ungmennahús landsins  
Kl. 14:00

10. APRÍL

The True Cost  
Sýning í Bíó Paradís  
Kl. 20:00

30. APRÍL

Aðalfundur Landverndar

## MAÍ

4. MAÍ

Norræni strandhreinsunardagurinn ásamt Bláa hernum  
Kl. 11:00

Dýradagurinn

Skrúðganga til stuðnings lífbreytileika  
Dagsetning tilkynnt síðar

## JÚNÍ

12. JÚNÍ

Fræðsluferð í Friðland í Flóa með Fuglavernd og Votlendissjóði

29. JÚNÍ

Náttúruþing á Þingvöllum  
Kl. 10-22:00

## OKTÓBER

10. OKT.

Draumalandið  
Sýning í Bíó Paradís og umræður eftir mynd  
Kl. 20:00

Ljósmyndasýning í Norræna húsinu  
14. okt.–10. nóv

25. OKT.

Afmælirráðstefna Landverndar

## NÓVEMBER

6. NÓV.

Hvellur

Sýning í Bíó Paradís  
Kl. 20:00

20. NÓV.

Umhverfismál og siðfræði  
Viðburður í samstarfi við Siðfræðistofnun Háskóla Íslands

## DESEMBER

4. DES.

UseLess

Sýning í Bíó Paradís  
Kl. 20:00

7. DES.

Jólagjafavinnustofa

GPS (DIY)

24. DES.

Gleðileg jóll!

## Umhverfismál eru án landamæra

Guðmundur Ingi Guðbrandsson, umhverfis- og auðlindaráðherra, fer stuttlega yfir það sem áunnist hefur í umhverfis- og náttúruverndarmálum síðustu fimm tíu ár.

**H**ver eru stærstu skrefin sem hafa verið stigin í náttúruvernd síðustu 50 árin?

Mikið vatn hefur runnið til sjávar í umhverfis- og náttúruverndarmálum á síðustu fimm tíu árum bæði alþjóðlega og hér heima á Íslandi. Umhverfismál eiga sér oftast engin landamæri, mengun berst á milli ríkja og andrúmsloftið er okkur öllum til dæmis sameiginlegt. Þetta hefur kallað á sameiginlegar aðgerðir þvert á landamæri og fjölmargir alþjóðlegir samningar hafa tekið gildi seinustu áratugi. Þar trónir kannski hæst samningur Sameinuðu þjóðanna um loftslagsbreytingar og Kyoto-bókunin og Parísarsamningurinn sem eru hluti hans.

Aðrir merkir samningar hafa einnig verið gerðir sem miklu máli hafa skipt fyrir umhverfis- og náttúruvernd. Þar má nefna samning SP um eyðimerkurmyndun og vernd líffræðilegrar fjölbreytni, Montreal-bókunina um verndun ósonlagsins og Árósasamninginn um rétt almennings til þátttöku þegar kemur að ákvarðanatöku um umhverfismál. Þá hafa einnig komið fram mikilvægar meginreglur í alþjóðlegum umhverfisrétti: Varúðarreglan og mengunar-bótareglan. Allir þessir samningar hafa haft mikil áhrif á umhverfis- og náttúruverndarlöggjöf hérlendis, á viðhorf fólks og umgengni við náttúruna.



Guðmundur Ingi Guðbrandsson í Nuuk á Grænlandi en ráðherra kann alltaf best við sig í lopapeysunni úti í náttúrunni, hérlendis sem erlendis.

Þróunin hérlendis síðustu fimm tíu árin hefur litast af þessum alþjóðlegu straumum og einnig af nauðsyn þess að vernda og stuðla að sjálfbærri nýtingu á auðlindum lands og sjávar. Á þessu tímabili var til dæmis komið á kvótakerfi í sjávarútvegi, sérstakur ferill mótaður utan um hvar megi virkja vatnsafl og jarðvarma og hvar ekki

og komið á lögum um hvernig megi vernda vinsæla ferðamannastaði gegn álagi ferðamanna. Þá hefur margvísleg löggjöf verið tekin upp í gegnum EES-samninginn og má þar nefna mat á umhverfisáhrifum, efnalöggjöf og vatnatilskipun.

*Hvaða þýðingu hefur Árósa-samningurinn?*  
Tilkoma Árósasamningsins

hefur styrkt umhverfisverndarsamtök og réttindi þeirra. Hérlendis geta slík samtök með 30 félagsmenn eða fleiri farið fram á að fá afhentar upplýsingar sem snúa að umhverfismálum. Þau eiga rétt á að taka þátt í ákvarðanatöku, t.d. með því að gera athugasemdir við áætlanir stjórnvalda og fyrirtækja og þau geta látið reyna á ákvarðanir stjórnvalda er varða umhverfismál fyrir úrskurðarnefndum. Þýðing þessa er ótvíræð og alveg ljóst að Árósasamningurinn hefur verið mjög mikilvægur bæði hérlendis og erlendis.

*Hversu mikilvægt telur þú starf Landverndar og annarra félagsamtaka hafa verið í náttúruvernd?*

Félagasamtök eins og Landvernd hafa mikilvægu hlutverki að gegna í umhverfis- og náttúruvernd. Það er brýnt að hafa samtök sem beita sér fyrir náttúruvernd án þess að hafa fjárhagslega hvata að baki, þau eru óháð öðru en lýðræðislegum ákvörðunum félagsmanna sinna. Mjög víða eru slík samtök leiðandi í umhverfismálum og þátttaka þeirra því algerlega nauðsynleg. Ég tel að barátta félagsamtaka hérlendis hafi skipt miklu í umhverfismálum og muni gera það áfram. Þau hafa veitt gríðarlega mikilvægt aðhald og komið málum á dagskrá. Gott dæmi um það er hugmynd um þjóðgarð á miðhálandi Íslands. Þessi framsækna og metnaðarfulla hugmynd er nú hluti af sáttmála

„Það er brýnt að hafa samtök sem beita sér fyrir náttúruvernd án þess að hafa fjárhagslega hvata, þau eru óháð öðru en lýðræðislegum ákvörðunum félagsmanna sinna.“

ríkisstjórnar Katrínar Jakobsdóttur og þverpólitísk nefnd undirbýr stofnun þjóðgarðsins.

Á köflum hefur þó reynst erfitt að fjármagna umhverfisverndarsamtök og stuðningur hins opinbera hefur verið frekar litill. Sem umhverfisráðherra legg ég áherslu á að rekstrarstyrkir til umhverfisverndarsamtaka verði stóruaunir: Um 50% á þessu ári og önnur 50% árið 2020.

Á seinustu misserum hefur vitund og áhugi fólks á umhverfismálum aukist ótrúlega. Það er frábært að verða vitni að þeirri kærkomnu umhverfisbylgju sem nú á sér stað. Umhverfismál eru ekki lengur álitin jadarmál, enda eru þau stóru málin sem snerta okkur öll í nútíð og framtíð.

Ég óska Landvernd innilega til hamingju með 50 ára afmælið og óska samtökunum gæfu og góðs gengis í sínum mikilvægum störfum.

# Frá menntun til aðgerða

Verkefni Landverndar eru fjölbreytt og ná meðal annars utan um náttúruvernd, umhverfismennt og umhverfisstjórnun. Hér segja þrír starfsmenn Landverndar frá nokkrum ólíkum verkefnum.

## Stuðlað að umhverfisvitund og sjálfbærni

Starri Freyr  
Jónsson

starri@frettabladid.is



Verkefnið Skólar á grænni grein (e. Eco-Schools) er alþjóðlegt verkefni fyrir nemendur á öllum skólastigum sem stuðlar að aukinni umhverfisvitund og sjálfbærni. Skólar stýra vinnunni í kringum verkefnið sjálfir, setja sér markmið og fylgja þeim eftir og er mikil áhersla lögð á þátttöku nemenda og að þeir séu sem virkastir í allri vinnu við verkefnið segir Katrín Magnúsdóttir, verkefnisstjóri Skóla á grænni grein. „Auk þess er mikilvægt að virkja skólasamfélagið til þátttöku og ýta þannig undir sjálfbærni í nærsamfélaginu. Skólar í verkefninu stíga sjö skref í átt að grænfræði og ýtir aðferðafræði skrefanna undir sjálfstæði, lýðræði og valdeflingu nemenda. Þegar markmiðum hefur verið náð sækja skólar um grænánann sem þeir fá að flagga komist þeir í gegnum úttekt Landverndar.“



Mikilvægt er að virkja skólasamfélagið og ýta undir sjálfbærni.



Áhersla er lögð á þátttöku nemenda.

Verkefnið hefur vaxið jafnt og þétt frá því að það hóf göngu sína hér á landi árið 2000, en tæpur helmingur leik-, grunn- og framhaldsskóla um allt land er nú þátttakandi.

### Nemendur greina vandann

Menntun til sjálfbærni er stefnan sem unnið er eftir í Skólum á grænni grein segir Katrín. „Í stefnunni felst að skapa ábyrga samfélagsþegna sem búa yfir þekkingu, færni og getu til að takast á við þær áskoranir í umhverfis- og



Katrín Magnúsdóttir, verkefnisstjóri Skóla á grænni grein. MYND/ANTON BRINK

samfélagsmálum sem heimurinn stendur frammi fyrir. „Nemendur eru þjálfaðir í að greina vandann í nærumhverfi sínu og koma með tillögur að lausnum sem þeir geta sjálfir unnið að í samvinnu við starfsmenn skólans og helst nærsamfélagið líka. „Verkefnið er því valdeflandi fyrir nemendur og gerir þá betur í stakk búna til að takast á við áskoranir framtíðarinnar. Verkefnið er nátengt Heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun en þar segir meðal annars að fyrir

árið 2030 skuli nemendur öðlast þekkingu og færni til að ýta undir sjálfbæra þróun.“

Nýverið kom út handbókin Á grænni grein, sem er leiðarvísir um framkvæmd verkefnisins Skólar á grænni grein, en hún varpar einnig ljósi á tengsl þess við menntun til sjálfbærni og aðalnámskrá leik-, grunn- og framhaldsskóla. Bókin er aðgengileg á vef Skóla á grænni grein ([www.graenfaninn.landvernd.is](http://www.graenfaninn.landvernd.is)) og á skrifstofu Landverndar.

## Flókin og tilfinningalega erfið viðfangsefni

Miklar áskoranir felast í þróun á nýju náms efni í umhverfismálum í dag. Viðfangsefni eru mjög flókin og tilfinningalega erfið, því umhverfismál og aðgerðaleyfi okkar ógna framtíð okkar og jarðarinnar segir Caitlin Wilson, sérfræðingur hjá Skólum á grænni grein. „Þá er engin ein rétt lausn í þessum málum heldur, það eru margir hagsmunaaðilar og margt sem þarf að huga að þegar við förum í aðgerðir. Þess vegna vantar námsefni sem hjálpar okkur bæði að skilja flókin fyrirbæri bak við umhverfismál en stýðja líka skapandi, valdeflandi vinnu í lausnum og öðrum möguleikum fyrir plánetuna.“

### Hvað eigið þið við með „fræða en ekki hræða“?

„Þessi orð eru orðin einhvers konar



Nemar við MH komu að I SEE verkefninu sem er styrkt af Erasmus+.

slagorð fyrir okkur hjá Grænfræðingum. Þau voru upphaflega sögð af Sögu Rut Sunnevudóttur og Brieti Felixdóttur, þegar þær héldu ræðu á Umhverfisþingi 2017. Þær voru einmitt þátttakendur í Erasmus+ verkefninu I SEE um loftslagsmál og framtíðarsýn, og voru beðnar um að halda ræðu



Caitlin Wilson, sérfræðingur hjá Skólum á grænni grein.

um viðhorf ungs fólks til loftslagsmála í kjölfarið af þátttökuinni í sumarskóla I SEE á Ítalíu. Þær sögðu frá því hvernig ungt fólk upplifir loftslagsbreytingar með samviskubiti og kvíða, eins og það sé allt að fara versnandi og lítið hægt að gera. Þær töluðu um að það vanti kennslu um

umhverfismál almennt og þá sérstaklega kennslu um loftslagsmál sem er skapandi, vinnur í lausnum og gefur von. Það þarf að fræða en ekki hræða.

### Getur þú sagt mér frá Erasmus+ og I SEE verkefninu?

„I SEE er verkefni styrkt af Eras-

mus+ áætluninni og unnið í samstarfi við Menntaskólann við Hamrahlíð, með kennarana Auði Ingimarsdóttur og Sigurkarl Stefánsson, og ýmsa háskóla og menntaskóla í Evrópu. Saman höfum við hannað kennslu um loftslagsmál og kolefnisbindingu sem hefur að markmiði að opna fyrir nemendum fleiri framtíðarmöguleika en bara eina svarta framtíð.

Við höfum líka fengið Söndru Ósk Snæbjörnsdóttur til að kynna rannsóknina CarbFix fyrir nemendum en í þessari merkilegu rannsókn var þróuð leið til að binda kolefni varanlega í grjóti. Í sumarskólanum I SEE 2017, sem m.a. nemendur frá MH sóttu, vorum við líka með pallborðsumræðu með fólki sem vinnur í lausnum við loftslagsvandann og þótti þeim sú umræða virkilega áhugaverð.

## Börn sem vísindafólk og aðgerðasinnar

Börn og ungmenni á Íslandi hafa almennt miklar áhyggjur af loftslagsmálum og Landvernd hyggst setja aukinn kraft í þessi mál með valdeflandi skóla- verkefnum sem auka getu þeirra til aðgerða segir Rannveig Magnúsdóttir, doktor í spendýravistfræði, sem stýrir verkefnum Vistheimt með skólum og Öndum léttar hjá Landvernd. Hún segir bæði verkefni dýpka skilning barna og ungmenna á stórum umhverfismálum og kenna hvað þau geta sjálf gert til að sporna við loftslagsbreytingum og tapi á lífbreytileika.

„Verkefnið Vistheimt með skólum er unnið í samstarfi við Landgræðsluna og í dag taka grænfræðingarnir þátt sem hafa valið sér vistheimt sem þema. Vistheimt (endurheimt vistkerfa) er afar mikilvæg aðgerð til að



Rannveig Magnúsdóttir, doktor í spendýravistfræði, stýrir verkefnum Vistheimt með skólum og Öndum léttar hjá Landvernd. MYND/ANTON BRINK

endurheimta illa farin vistkerfi og í verkefninu læra nemendur, og kennarar, hvernig vistheimt tengist lífbreytileika, vistkerfaþjónustu og loftslagsmálum.“

### Setja upp tilraunareiti

Nemendur setja sig í spor vísindafólks og setja m.a. upp tilraunareiti á örfoka landi, mæla framvindu gróður- og dýrasamfélaga, vinna úr

gögnum sínum og kynna niðurstöðurnar. „Tveir skólar vinna verkefni í tengslum við endurheimt votlendis og einn skipuleggur vistheimt á gömlu námusvæði í nágrenni skólans. Nemendur hafa m.a. kynnt niðurstöður sínar á Umhverfisþingi og fyrir Dr. Jane Goodall, sem er verndari verkefnisins.“

### Valdeflandi viðburður

Í verkefninu Öndum léttar, er sveitarfélögum veitt aðstoð við kolefnisbókshald og aðgerðaáætlanir í loftslagsmálum. „Frá og með árinu 2019 verður einnig farið í skólaverkefni, m.a. í samstarfi við hugbúnaðarfyrtækiað Klappir – Grænar lausnir hf., þar sem nemendur fá fræðslu um loftslagsmál ásamt því að fá tæki og tól í hendurnar sem þau geta nýtt til aðgerða

í skólanum og nærumhverfi sínu.“

Dýradagurinn (e. Animal Parade) verður haldinn í fyrsta skipti á Íslandi vorið 2019 og verður tileinkaður 50 ára afmæli Landverndar. „Þessi viðburður kemur úr hugmyndasmiðju Roots & Shoots samtaka Jane Goodall. Þar verður nemendum á leik- og grunnskólaaldri boðið að taka þátt í skróðgöngu til að vekja athygli á málefnum hafsins sem tengjast loftslagsbreytingum og neyslu út frá sjónarmiðum dýra. Þarna má nefna vanda eins og plastmengun í hafi, hnignun lífbreytileika, súrnun sjávar og dýr á válista.

Dýradagurinn er valdeflandi viðburður fyrir börn og ungmenni sem gefur þeim rödd til að tjá sig um m.a. alvarleg áhrif loftslagsbreytinga og koma skilaboðum sínum til stjórnvalda.“

# Við getum alltaf gert betur

Auður Önnu Magnúsdóttir, framkvæmdastjóri Landverndar, segir að við þurfum að hafa miklar áhyggjur af loftslagsbreytingum og grípa til róttækra aðgerða gegn þeim strax.

Elin  
Albertsdóttir  
elin@frettabladid.is



Auður segir að sem betur fer séu Íslendingar alltaf að verða betur meðvitaðir um náttúruvernd og umhverfismál. „Það er alltaf að aukast til hins betra,“ segir hún. „Sögulega höfum við yrkt landið og borið virðingu fyrir því og verið í ákveðnum tengslum við það. Margir íslenskir bændur hafa verið í fararbroddi í náttúruverndarmálum. Þar má til dæmis nefna Þjórsárver sem væru líklega komin undir uppistöðulón ef sveitarstjórnarfolk á svæðinu hefði ekki staðið á móti þeim framkvæmdum. Við erum hins vegar miklir umhverfissóðar og hræðilega neyslufrek.“

Þegar Auður er spurð hvort áherslur stjórnmalamanna séu nógu miklar, svarar hún. „Langt frá því. Stjórnmalafolk virðist gleyma því fyrir hverja það vinnur. Það vinnur nefnilega ekki fyrir hagsmunaaðila sem borga í kosninga-sjóði. Það vinnur fyrir folkið í landinu og á að þjóna því að sjá til þess að ögnir eins og loftslagsbreytingar dragi ekki úr lífsgæðum okkar til framtíðar.“

Auður segir að fjölgun ferðamanna til landsins sé vissulega líka áhyggjuefni. „Við sjáum alvarlegan átröðning ferðamanna á mörgum stöðum og höfum ekki gripið til nægjanlegra aðgerða til að draga úr honum. Þá eru friðlýsingar mjög gott tæki til þess að vernda athygliverðar náttúruperlur en á Íslandi hefur gengið allt of hægt að friðlýsa svæði sem Alþingi hefur ákveðið að eigi að friðlýsa. Úr þessu þarf að bæta. Einnig er losun gróðurhúsalofttegunda vegna aukinnar flugumferðar áhyggjuefni. Það er

mikilvægt að reyna að fá þá ferðamenn sem hingað koma til þess að stoppa lengur.

*Hvaða áskoranir sérðu varðandi virkjanir á Íslandi?*

„Ég vil að við spyrjum okkur hvers vegna en það virðist oft gleymast. Til hvers erum við að virkja þegar stórnotendur, fyrirtæki að miklu leyti í eigu alþjóðlegra risafyrirtækja, fá nú þegar 80% af raforkunni sem framleidd er á Íslandi? Hvers vegna ættum við að auðvelda þessum fyrirtækjum sína mengandi starfsemi þegar ekki kemur á móti niðurskurður á notkun jarðefnaeldsneytis? Þegar þau þar að auki skilja ekkert af hagnaði sínum eftir hér og greiða ekki þau gjöld sem þeim ber. Auk þess höfum við miklar áhyggjur af hugmyndum um sæstreng yfir hafið. Með honum myndi þrýstingur á að virkja allt sem hægt er að virkja á Íslandi aukast til muna. Á meðan stjórnsýslan á Íslandi er eins veik og hún er varðandi veitingar framkvæmdaleyfa og mat á umhverfisáhrifum er þetta þrýstingur sem við ráðum ekki við.“

Margir vinnustaðir eru að vakna til meðvitundar um umhverfisáhrif sín og standa sig vel. Mikilvægt er að veita fyrirtækjum tæki til þess að meta áhrif sín með umhverfisstjórnunarhugbúnaði því þá er mun auðveldara að grípa til aðgerða ef hægt er að mæla árangur. Landvernd er með verkefni í gangi í samstarfi við Klappir – grænar lausnir þar sem við aðstoðum sveitarfélög við að meta og draga úr loftslagsáhrifum sínum. Við myndum mjög gjarnan vilja vikka það verkefni út og ná til fleiri sveitarfélaga og jafnvel fyrirtækja.

Heimilin standa sig sæmilega í flokkun en við þurfum að færa fokusinn af flokkun yfir á það að draga úr neyslunni, draga úr



Auður Önnu Magnúsdóttir, framkvæmdastjóri Landverndar.  
MYND/EYÞÓR

myndun sorps. Þannig þurfum við að vera meðvitund um að allt sem við kaupum endar sem úrgangur á einn eða annan hátt. Með því að kaupa minna, kaupa notað og kaupa sjaldan drögum við verulega úr sorpi og þar með mengun,“ segir Anna.

*Hvernig sérðu umhverfismál og náttúruvernd þróast á næstu árum?*

„Okkur stendur ekki annað til boða en að gera miklu betur en við höfum gert. Ósjálfbæra samfélagið sem við höfum skapað og neitum að breyta ögnar ekki bara lífsafkomu okkar sjálfra heldur lífinu á jörðinni. Við höfum beðið allt of

lengi með að grípa til aðgerða og á meðan eykst loftslagsvandinn, mengun, útdauði tegunda, eyðimerkurmyndun og eyðing villtrar náttúru. Tíminn til að bregðast við var fyrir 30 árum, nú höfum við ekki annað val en að bera virðingu fyrir jörðinni okkar og koma vel fram við hana.“

Það eru svo ótal margar aðgerðir sem hægt er að ráðast í til að gera betur. Stjórnvöld þurfa að taka fyrstu skrefin, svo fylgja fyrirtæki og almenningur með og hjá þeim verður stóra breytingin og mesti árangurinn. Á meðan stjórnvöld draga lappirnar verður engin

hugarfarsbreyting, ekkert nýtt gildismat sem er nauðsynlegt til þess að bæta umgengni okkar við eina heimilið okkar. Við getum því þrýst á stjórnmalafólkið okkar að standa sig betur í umhverfismálum, við getum dregið úr okkar eigin neyslu í víðasta skilningi bæði innan heimilisins en einnig á vinnustaðnum okkar, þannig að innan neyslu fellur til dæmis flug, stærð húsnæðis, raftæki, fatakaup, kjötneysla, jólaskraut, flugeldar og svo framvegis. Að við spyrjum okkur sem einstaklingar en líka sem fyrirtæki: Þarf ég á þessu að halda?“

## Tíminn er mikilvægari en óþarfi

Stefán Gíslason, stofnandi UMÍS, Umhverfisráðgjafar Íslands, telur neyslu vera umhverfismál og bendir á kvóta sem við fæðumst með.

Flest höfum við einhvern tímann keypt eitthvað sem við þurfum ekki. Sumt fyrir okkur sjálf en gefið öðrum annað sem hafa kannski enga þörf fyrir það heldur,“ segir Stefán. „En kaup á óþarfa, hvort sem hann er ætlaður okkur sjálfum eða öðrum, skaðar ekki bara fjárhaginn til

skamms tíma, heldur skerðir framtíðarmöguleika barnanna okkar og barnanna þeirra.“ Hann bendir á að allt sem við kaupum hafi einhver neikvæð áhrif á umhverfi og samfélag áður en við fáum það í hendur. „Við getum svo sem sagt að þessi áhrif séu að vissu marki ásættanleg ef varan var alveg bráðnauðsynleg. En það á ekki við um það sem við kaupum að óþörfu. Kannski var niðst á fólki, jafnvel börnum við framleiðsluna. Kannski drápuðst órangútanapar þegar heimilum þeirra var eytt til að hægt væri að vinna hráefnið. Kannski skildi framleiðslan eftir eitruð í drykkjarvatni fólks í fjarlægum landi. Kannski liggur einhver staðar heilt tonn af úrgangi vegna framleiðslu á pínulítlum hlut. Og alveg örugglega jók framleiðsla og flutningur þessa óþarfa á loftslagsvandann, sem var þó ærinn fyrir.“

Ög Stefán bendir einnig á neikvæð áhrif óþarfans á líf okkar. „Í



Stefán Gíslason, stofnandi Umhverfisráðgjafar Íslands, segir tímanum betur varið í áhugamál en að vinna sér fyrir óþarfa. Hér er hann í fjallgöngu á Klöfningsheiði.  
MYND/SÆVAR SKAPTASON

hvert sinn sem við kaupum óþarfa erum við að gefa frá okkur hluta af tímakvótanum sem við fengum í vöggugjöf. Samkvæmt tölum Hagstofunnar tekur það meðal-Íslend-

inginn um það bil einn vinnudag að vinna sér inn 20 þúsund kall. Þennan dag hefði verið hægt að nota í eitthvað annað. Flest höfum við kvartað einhvern tíma yfir

því að hafa ekki tíma til að sinna því sem okkur langar til að sinna. Um leið og við hættum að kaupa óþarfa eigum við meiri tíma afgang til að lífa lífinu!“

# Í valkostum felast verðmæti

Sigurður Jóhannesson, forstöðumaður Hagfræðistofnunar, segir frá rannsókn Hagfræðistofnunar Háskóla Íslands á efnahagsáhrifum friðlýstra svæða.

Rannsókn Hagfræðistofnunar sem gerð var í sumar sýnir að í grennd við ellefu friðuð svæði hér á landi eru hátt í tvö

þúsund störf, sem tengjast svæðunum," segir Sigurður en rannsóknin var gerð að beiðni Umhverfisráðuneytisins. „Þjónusta við gesti þjóðgarða getur til dæmis hentað bændum, sem eru með kindur," heldur Sigurður áfram og bendir á að sauðfjárbúskapur sé óviða full vinna. „En fjöldi starfa er almennt ekki góður mælikvarði á verðmæti. Bein not af friðuðum svæðum má til dæmis mæla með því að skoða hvernig sókn í þau fjarar út eftir því sem lengra dregur frá þeim. Friðlýst svæði geta líka verið mikils virði í huga þeirra sem vita af þeim en fara ekki þangað. Slík verðmæti verða ekki metin nema með því að spyrja fólk." Hann segir að það liggja beint við að valkostum geti fækkað þegar tiltekinn nýtingarkostur sé valinn. „Sem dæmi má nefna að til ársins 1844 mátti velja milli heims



Sigurður Jóhannesson, forstöðumaður Hagfræðistofnunar Háskóla Íslands, segir gildi þjóðgarða mikið í krónum talið. MYND/KRISTINN INGVARSSON

með geirfuglum og án þeirra. Við getum valið milli þess að eiga kjarr, mela og móa á hálendinu og víðar, sérstaka stofna af laxi og silungi í hverri á – og við getum líka valið kosti sem svipta okkur þessu öllu. Í valkostunum felast verðmæti."

Sigurður bendir á að friðun skipti í raun aðeins máli þegar hún rekst á aðrar nýtingarhugmyndir. „Stundum virðist ekki vera mikil fyrirstaða í friðunum. Sá hluti Kringilsárrana sem stendur upp úr Hálslóni er friðaður, en ekki reyndist mikið hald í friðun þess hluta ranans sem stóð lægra. Fáir mánuðir eru síðan úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála vildi biða með að veita leyfi til fiskeldis á Vestfjörðum meðan skoðaðar yrðu leiðir sem ekki ógnuðu innlendum laxastofnum. Sem kunnugt er greip Alþingi einum rómi inn í það ferli."

# Minnir á þriðja heims ríki

Snemma á síðasta ári hófust framkvæmdir við væntanlegar rannsóknarboranir í Eldvörpum á Reykjanesi. Drónamyndir sem Ellert Grétarsson náttúruljósmyndari tók af nýju, gríðarstóru borstæðinu vöktu mikla athygli, ekki síst vegna þess að þá var eins og fólk áttaði sig betur á því umfangi sem þetta rask hafði í för með sér að hans sögn. „Þarna var einungis eitt borstæði af fimm sem deiliskipulagið gerir ráð fyrir, örskammt frá sjálfri gígaröðinni sem er um 10 km löng. Þarna var verið að slétta út nútímahraun á náttúruminjaskrá, þrátt fyrir umsögn Skipulagsstofnunar um verulega neikvæð umhverfisáhrif." Ef horft er til Rammaáætlunar eru öll jarðhitasvæði Reykjaneskagans annaðhvort komin í orkunýtingu eða á leiðinni þangað bætir hann við. „Aðeins þrjú svæði af nítján hafa verið sett í verndarflokk sem er algjörlega óskiljanlegt. Ef villtustu draumar orkufyrirtækjanna rætast þá verður Reykjaneskaginn eitt samfellt orkuvinnslusvæði frá Reykjanesi að Þingvallavatni. Við getum bara gert okkur í hugarlund hvaða umhverfisáhrif það mun hafa."



Ellert Grétarsson.

## Griðarlegt náttúrurask

Afleiðingarnar eru vitaskuld margvíslegar segir Ellert. „Gerðu þér í hugarlund ef þú margfaldaðir Reykjanesvirkjun upp í nítján og raðaðir henni eftir endilöngum skaganum ásamt meðfylgjandi mannvirkjum, stöðvarhúsum, gufulögnum, borteigum, háspennulínunum og línuvegum. Tökum Krýsuvík og Reykjanesfólkvang sem dæmi. Innan fólk-



1. Reykjanesvirkjun
2. Stóra-Sandvík
3. Eldvörp
4. Svartsengi
5. Sandfell

6. Trölladyngja
7. Sveifluháls
8. Austurengjahver
9. Brennisteinsfjöll
10. Meitillinn

11. Gáruhnúkar
12. Hverahlíð
13. Hellsheiðarvirkjun
14. Innstidalur
15. Bitra

16. Grændalur
17. Ölfusdalur
18. Þverárdalur
19. Nesjavallavirkjun

vangsins eru þrjú svæði af fjórum komin í orkunýtingarflokk sem er algjörlega galið. Fari fram sem horfir mun þetta hafa gríðarlegt náttúrurask í för með sér." Ellert segist engan veginn geta skilið hvers vegna þurfi að virkja allt sem hægt er að virkja í landi sem á heimsmet í orkuframleiðslu

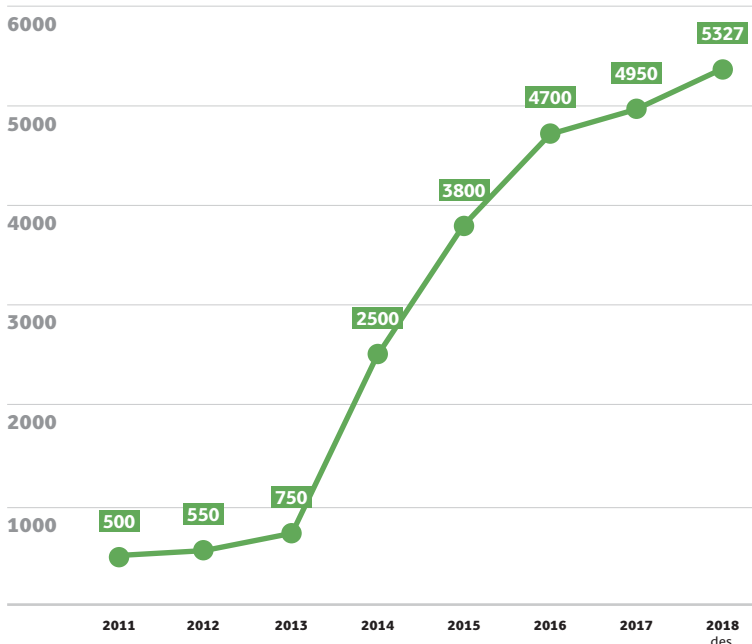
miðað við höfðatölu. „Noregur, sem er í öðru sæti, framleiðir innan við helming þess sem Ísland framleiðir. Í landi, sem á heimsmet í raforkuframleiðslu, tala orkumálastjóri og forsvarsmenn orkufyrirtækja um að virkja þurfi meira. Að öðrum kosti muni það hamla uppbyggingu atvinnulífs í landinu.

Á sama tíma og menn tala um yfirvofandi orkuskort ætla þeir að flytja orkuna til annarra landa með sæstreng. Þetta minnir á þriðja heims ríki þar sem almenningur þarf að þola matarskort vegna þess að stærsti hluti matvælauppskerunnar er fluttur úr landi. Hún er mjög einkennileg, þessi umræða."

## Félagsmenn mynda grunn að góðu starfi

Landvernd er frjálst félagsamtök og stuðningur félagsmanna er okkur ómetanlegur. Til að tryggja sjálfstæði samtakanna og fjárhagslegan grunn skiptir fjöldi félagsmanna miklu máli en að öðru leyti reida samtökin sig á styrki sem sótt er um árlega. Árið 2011 voru eingöngu 500 félagsmenn í samtökunum og starfsmenn þrír. Í dag starfa sjö manns hjá Landvernd og má meðal annars þakka fjölgun félagsmanna þennan vöxt. Verkefnafjöldi, slagkraftur og sýnileiki samtakanna hefur að sama skapi aukist en félagar eru rúmlega 5.300. Stuðningur félagsmanna hefur gefið samtökunum styrk til að vaxa og við viljum halda því áfram til þess að sinna mikilvægum verkefnum í þágu umhverfisins.

### Fjölgun félagsmanna



Til að ganga í Landvernd, heimsæktu heimasíðuna okkar [www.landvernd.is](http://www.landvernd.is) eða hringdu í s. 552-5242

## Ert þú búin/n að taka plastáskorun Landverndar?



[plastaskorun.landvernd.is](http://plastaskorun.landvernd.is)